

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu

ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-

novjših predpisih priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Vydrova tvornica hranil, Praga VIII.

izdeluje in priporoča

Vydrovo žitno kavo.

Juhni pridatek znamka »Vydra«.

Juhne konzerve (grahove, lečne, gobove in riževe).

Oblati (specijaliteta: »Dessert délicat« in masleni oblati).

Šumeči limonadni bonboni »Ambo«.

Dišava za pecivo »Buhtin«.

NAPRAVITE POIZKUS!

Kolekcija vseh teh izdelkov 3 K 20 h in poština.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna **J. BLASNIKA** naslednikov
v **Ljubljani.**

Ravnokar je
izšel

Ravnokar je
izšel

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na
Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z
osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto 1905/06., XII. letnik

Sestavil L. Jelenc.

Cena: Za 75 učencev 1 K 40 v, za 100 učencev 1 K 50 v
za 125 učencev 1 K 60 v, za 150 učencev 1 K 70 v.

Ročni zapisnik je prevzela letos »Zaveza avstr. jugoslo-
vanskih učiteljskih društev« od gosp. Štef. Primožiča v
svojo last.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v tiskarni **Dra-
gotina Hribarja** v Ljubljani ali pa pri vodstvu Zaveze.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in
vsako soboto od 5.— $\frac{1}{2}$ 7. ure zvečer ali pa vsak dan potem poštne
nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za
drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4 $\frac{32}{100}$ %, oddaja posojil na osebni kredit po
določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za
tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin,
zemljišč in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljati 20 h v poštini
znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna
znamka za 20 h za določiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	» 18 » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

Sodelovanje učiteljev pri vsakdanji brzobjavni vremenski prognozi.

Lansko leto smo dobili na šolska vodstva dopis c. kr. okrajnega glavarstva z dne 27. julija 1904, št. 15.801, ki nas vabi, da po odloku c. kr. deželne vlade z dne 22. junija 1904, št. 11.939, pospešujemo želje c. kr. kmetijskega ministrstva in razširjamo vsakdanjo vremensko prognozo ali prerokbo tem potom, da jo zapisujemo na nalašč za to napravljeno desko, ki naj bo obešena na vidnem mestu, dostopnem ljudstvu, da se to seznanja, kakšno bo vreme, vsaj približno, jutrišnji ali pojutrišnji dan.

V letnih mesecih se odpošlje ob 2. uri popoldne brzobjavno poročilo na vse brzobjavne postaje Avstrije. To poročilo je sestavljeno iz osmero šifriranih besedi, ki imajo po 5 črk; vsaka teh črk znači približno vreme do večera prihodnjega dne, in sicer prve štiri črke; zadnja črka znači vreme celo za drugi dan. Za nas ima pomen 6. šifrirana beseda, ker je naša domovina uvrščena v VI. okraj. Vsaka petero črk v besedi ima svoj pomen, to nam pojasnuje »ključ« na posebni tabeli, ki ima pet predalov. Prvi predal nam naznanja »nebo in padavino« ter ima 17 raznih vremenskih prerokb, ki so zaznamovane s črkami. Če je v šifrirani besedi n. pr. a, kaže nam po ključu v tem predalu lepo vreme; črka s slabo vreme z deževjem.

V drugem predalu so znaki za veter in tu je 9 črk; črka a pomeni neugoden krajevni veter, črka l burjo; v šifrirani besedi velja to druga črka. Tretji predal naznanja v 18 variacijah temperaturo. Četrti predal v 17 variacijah »natančneje določevanje«, n. pr. izprva še lepo, potem vremenski preobrat; jutranja megla i t. d. Peti predal »neobvezen poizkus prerokovanja za drugi dan« ima pa 20 raznih prerokb; n. pr. dež, sneg, lepo vreme, slabo vreme i t. d.; za ta predal je peta črka v šifrirani besedi.

Taka brzobjavka, v družbi s kurzno, dospe najkasneje do 5. ure popoldne v vsak kraj, kjer je brzobjavni urad. Uradnik izpostavi šifrirano besedo na vidno, ljudstvu dostopno mesto

poleg že prej omenjene tabele ali tolmača. Na kmetih se sedaj še pač malokdo zanima, da bi šel na pošto gledat to brzozavno vremensko prognozo. Jaz si v tem slučaju pomagam na prav preprost način. Deček, ki gre vsak dan mimo pošte v šolo, dobi pri gospici poštarici listek s šifrirano besedo. Naša gospica poštarica je glede tega prav vljudna in postrežljiva, in upam, da je večinoma povsod tako. Jaz pa ne zapišem gole šifrirane besede na desko, ampak jo kar iz zraven obešenega ključa raztolmačim. Ob nedeljah in praznikih pa ni brzozavnih vremenskih naznanil.

Te brzozave pošilja c. k. osrednji urad za meteorologijo in geodinamiko na Dunaju na podlagi 143 poročil, ki se dopoldne zbirajo iz vse Evrope. Z gotovostjo se sme reči, da je ta prognoza v 85 med 100 slučajih popolnoma prava.

V kraju brzozavnih postaj naj bi se s tem bavila kmetijska, turistovska in društva za tujce, ker za te je res prave važnosti. Da se pa to splošno uvede, je povabljen zopet učitelj, ki ga skoro za vse uporabljajo; seveda storiti mora to brezplačno, kakor še marsikaj družega; če ga bodo pa kdaj povabili na udeležbo pri razdelitvi večjih plač, o tem gotovo ne dvomim sam.

Vremenska prognoza pa ni ravno pridobitek sedanjega časa, ampak je stara kot človeštvo samo. Ljudje so si od nekdaj prorokovali na vse mogoče načine slabo ali deževno vreme, in sicer po organskih in anorganskih bitjih, osobito po lastnem telesu in raznih občutkih na posameznih udih. Kakšno bo vreme, čujemo večkrat vprašati? Na to nekaj odgovorov, n. pr.: Dež bo, žabe so močno regljale. Nič prida ne bo, ker me je trgalo po nogi. Lepo bo, rega je bila na lestvici. Muhe so bile kaj sitne in škrbine so me bolele, zato bo dež. Ta je videl zopet lezti črnega polža, oni trdi, da se je odprla bodeča neža. Jako huda za slabo vreme so pa kurja očesa. — Večkrat je menil res prav ta ali oni.

Veliko ljudi se pa ravna po vetru in oblakih in ti ravna jo približno še najbolj prav. Komu ni znana »kapa« na našem Krimu? Marsikateri Ljubljčan se ozira zjutraj z zaupanjem na Krim; ako ima ta »kapo«, to je če je v megli, ne pojde na izlet, ker je Krimova kapa znamenje za dež; in marsikdo je v tem dodobra prepričan. Ali Krim je tudi hudomušen. Pravijo, da začne še kdaj bljuvati in metal bo Izance in šoto. Da je res hudomušen, sem izkušal tudi že sam. Zjutraj, ko sem šel v Ljubljano, je bil Krim čist in ni imel kape; a ko sem se vračal, me je pralo, da sem bil moker zunaj in znotraj, doma je bila celo ploha. Ostal mi je suh edinole žep, kakor navadno pri učiteljih.

Po časopisih beremo prerokbe Falbove, ki veljajo za več let naprej; a neki Novak je našel tam v Ameriki cvetico, ki prorokuje vreme.

Najzanesljivejši prerok za vreme je pa našemu ljudstvu »Pratika«, bodisi stara Blaznikova ali pa Kleinmayerjeva. Ta mala lična knjižica se dobi povsod za malo vinarjev. Otroci jo imajo prav radi, nanjo se pa razumejo tudi ljudje, ki se niso nikdar kaj učili v šoli. Za take je »Pratika« pravi »univerzum« glede vremena. Vreme je tu določeno za vse leto, za vsak dan posebej — seveda samo na papirju — a zaupanje v pratiko še ne bo izginito tako hitro.

V vsakem kraju je bil kdo, ki se je posebno razumel na vreme, seveda le kak star človek; kak kmetič na živežu, župnik, pa tudi učitelj. Če so ti opazovalci zadeli pravo, so dobili ljudje zaupanje do njih in jih čislali kot posebno učene

osebe. Da bi pa učitelj dobil za taka prerokovanja kaj več nagrade (v podobi bere), o tem stare kronike molče, menda ni bila radodarnost do učiteljev nikjer v navadi, kakor še tudi zdaj ni.

Za določanje vremena se je pridobil velik korak z iznajdbo barometra. Ta se ravna ravno po zračnem tlaku, zatorej pa živo srebro v njem pada ali se vzdiguje.

Oton pl. Guerike, župan v Devinu, je bil prvi, ki je rabil barometer, kakršen je še dandanašnji v rabi in je vsakomur umljiv, le neki sluga ni še razumel, kaj ta priprava pomeni. Gospod je poslal slugo, naj gre pogledat v sobo, če je barometer padel. Sluga se vrne in odgovori prav modro: Ne, barometer ni padel, ampak visi trdno in dobro na žreblju.

Poleg raznovrstnih barometrov, aneroidov in higrometrov napravljajo tudi vremenske hišice, ki jih vidimo obešene večkrat med okni. Na okrogli lepenkasti ploščici sta postavljena možiček in ženica; oboje visi na struni, tako da se prosto giblje. Če je možiček zunaj, pomeniti to slabo vreme. (Docela verjetno: če sem predolgo odsoten, me čaka doma slabo vreme) Ako je ženica zunaj, naznanja to lepo vreme. (Tudi pravilno, ker se ne more jeziti nad možem, ki je z njo ali pa doma za pečjo). Pri taki vremenski hišici je vzrok vrtenja možička in ženice zračna vlaga, ki je zanjo struna občutljiva.

Pri vremenu ima pa tudi svojo besedo luna v svojih posameznih fazah, osobito na vihar, nevihto in tok vetra. Kmetovalec čisla luno in se ravna prav mnogokrat po nji. Fantje vasujeje najrajši pri svitu blede lune. Prešeren in Vilhar sta opevala luno, in še mnogo drugih ima luno posebno včisljih, in najsi je potem mesec, luna ali lunica. Nekateri ljudi mesec vodi, ti so mesečni. Druge zopet luna trka, posebno ob gotovih časih.

Ker pa ne znajo še vsi ljudje brati vremenskih prerokb, napisanih na tabli, ali pa so slučajno pozabili doma očala, se tudi vremenske prognoze signalizirajo optičnim potom, kjer je torej znanje branja odveč, tudi ušes ni potreba, ampak samo oči brez očal; osobito je to dobro za ljudi, ki so daljnovidni.

V optično naznanjevanje vremenske prognoze služijo štiri geometrična telesa. Ta telesa so vsaj $1\frac{1}{3}$ m³ v obsegu velika, spletena iz vrbovih šibic, da se lažje vzdigujejo; poobarvana so z živo barvo, beto ali rdečo.

V to služijo: kocka, valj, krogla in stožec. Telesa sama na sebi ali medsebojno združena naznanjajo razna znamenja, kakor preje šifrirana beseda, zato mora biti tudi tolmač. N. pr. kocka sama = lepo vreme; sam valj = slabo vreme s padavino; krogla = izpremenljivo; kocka in vrhu stožec = lepo vreme in nagib k nevihti; krogla in pod njo kocka = izpremenljivo ali naposled lepo itd.

Podal sem torej majhno sliko o vremenski prognozi, ki jo vedno zapisujem doma. Vesel sem, da se ozre marsikdo na tablico in bere, tembolj kadar prognoza ugame pravo. Upam, da dobe ljudje še več zaupanja v to napravo, ki je zdaj še nova, a se zna v marsikaterem kraju udomačiti.

Najlepša pa bo prognoza tedaj, ko se bo učitelstvu naznanila vesela vest, da mu je izboljšano njegovo slabo materialno stanje, da bo lažje dihal in posvečeval svoje moči v spas milega naroda!

Studenc-Ig, meseca julija 1905.

Franc Ks. Trošt.